

۱۶۲۹۷۹۹
۹۷,۷,۲

به نام خدا

سازماندهی و اداره خدمات
راهنمایی و مشاوره (با تأکید بر ایران)
(ویراست دوم)

مؤلف: احمد صافی

صافی، احمد، ۱۳۱۶ -

عنوان و نام پدیدآور: سازماندهی و اداره خدمات راهنمایی و مشاوره (با تأکید بر ایران) (ویراست دوم). مؤلف: احمد صافی.

مشخصات نشر: تهران: روان، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: بیست، ۱۸۸ صفحه: جدول، نمودار

شابک: 5 - 07 - 8352 - 600 - 978

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

یادداشت: واژه نامه.

موضوع: مشاوره -- ایران -- مشاوره آموزشی -- ایران

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۲ ص ۵ / م BF ۶۳۷

رده ی دی ی: ۳۶۱/۰۶۰۹۵۵

شماره کتبشناسی ملی: ۴۳۱۶۰۸۱

بیا بید به حقوق دیگران احترام بگذاریم

مخاطب عزیز، بنده کرامت، این کتاب حاصل دسترنج چندین ساله مترجم و ناشر است. تکثیر آن به هر شکل و میزان بدون اجازه از ناشر و مؤلف، و خرید و فروش آن کاری نادرست، غیرقانونی، و غیرشرعی است. پیام این عمل صواب موجب بی اعتمادی در فضای نشر و فروش کتاب می شود و می تواند زمینه ساز محیطی ناسالک جهت بی ارزش کردن زحمات دست اندرکاران فعالیت های فرهنگی و اقتصادی در جامعه شود. دکن بهایات، به زیان خود شما و فرزندان تان خواهد شد.

سایت

www.Virayesh-Ravan-Aras.com

پست الکترونیکی

ravan_shams@yahoo.com

□ سازماندهی و اداره خدمات راهنمایی و مشاوره (با تأکید بر ایران) (ویراست دوم)

□ مؤلف: احمد صافی

□ ناشر: نشر روان

□ نوبت چاپ: یازدهم، پاییز ۱۳۹۷

□ شمارگان: ۵۰۰

□ تعداد صفحات: ۲۰۸

□ قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

□ لیتوگرافی، چاپ و صحافی: طیف نگار

□ شابک: ۵ - ۰۷ - ۸۳۵۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸

ISBN : 978 - 600 - 8352 - 07 - 5

مرکز پخش: تهران - خیابان زرتشت غربی، بین خیابان پنجم و ششم، پلاک ۶۳

تلفکس: ۸۸۹۶۲۷۰۷

تلفن: ۹ - ۸۸۹۷۳۳۵۸

فهرست

پیشگفتار	پیشگفتار
سیزده	پیشگفتار ویراست دوم
چهارده	اهداف کار
پانزده	پیام دانش آروزان به مشاوران و روان‌شناسان ایران

فصل اول: کلیات مدیریت سازمان، مدیریت و مدیریت مشاوره

۱	۱- مفهوم و تعریف سازه
۲	۲- عوامل مؤثر در ایجاد و دست‌نشان سازه‌ها
۳	۳- اهداف و انواع سازمانها
۴	۴- ترکیب سازمان رسمی (سلسله‌مراتب سازمان)
۴	۱- منطقه مدیران عالی اداری
۴	۲- منطقه مدیران واسطه یا اجرایی
۴	۳- منطقه مدیران سرپرست
۴	۴- منطقه عملیات
۵	۵- ستاد و صف در سازمانهای رسمی
۶	ستاد مشورتی
۶	ستاد کمکی
۷	۶- ارتباطات سازمان
۷	سازماندهی و فراگرد آن
۸	۷- اصول یا مراحل سازماندهی
۸	۱- تشخیص فعالیتهای لازم برای رسیدن به هدفها، خط‌مشی‌ها و برنامه‌ها
۹	۲- تقسیم کار و گروه‌بندی وظایف
۹	۳- دادن اختیار عمل و حق تصمیم‌گیری به مسئول گروه
۱۲	۴- ارتباط دادن واحدهای گروه‌بندی شده به یکدیگر
۱۲	خودآزمایی

فصل دوم: کلیاتی درباره مدیریت و چگونگی شکل گیری مدیریت مشاوره در جهان

۱۳ ————— و ایران

- ضرورت و اهمیت مدیریت ۱۳
- مفهوم و تعریف مدیریت ۱۴
- انواع مدیریت ۱۵
- الف: مدیریت دولتی ۱۵
- ب: مدیریت بازرگانی ۱۵
- مدیریت صنعتی ۱۵
- د: مدیریت آموزشی ۱۵
- مدیریت راهنمایی و مشاوره ۱۵
- شکل گیری راهنمایی و مشاوره و مدیریت آن در آموزش و پرورش ۱۶
- چگونگی شکل گیری برنامه راهنمایی و مشاوره در ایران ۲۰
- ۱- دوره مطالعه و زمینه سازی راهنمایی و مشاوره (۱۲۲۸ تا ۱۳۳۲) ۲۰
- ۲- دوره طراحی و تأسیس مرکز تحقیقاتی، کارآموزی و استخدامی از (۱۳۳۲ به بعد) ۲۱
- ۳- دوره برنامه ریزی و فعالیت های تجربی در زمینه راهنمایی در دوره متوسطه ۲۲
- ۴- دوره طراحی و اجرای برنامه راهنمایی، تحصیلی و استفاده از خدمات راهنمایی و مشاوره در این دوره (۱۳۴۵ تا ۱۳۵۸) ۲۳
- خودآزمایی ۲۶

فصل سوم: سازمان راهنمایی و مشاوره و خدمات مختلف آن

- ۱- راهنمایی تسهیل کننده است ۲۷
- ۲- راهنمایی در خدمت همه دانش آموزان است ۲۷
- ۳- راهنمایی در تمام دوران تحصیل ضرورت دارد ۲۸
- ۴- خدمات راهنمایی مستلزم همکاری چند نفر است ۲۸
- ۵- خدمات راهنمایی مستلزم همکاری سازمانهای خارج از مدرسه است ۲۸
- ۶- راهنمایی و مشاوره در خدمت همه آحاد جامعه است ۲۹
- ۷- سازمان راهنمایی باید انعطاف پذیر باشد ۲۹
- ۸- خدمات راهنمایی مستلزم رهبری و حیطه وظایف مشخص است ۲۹
- ۹- خدمات راهنمایی و مشاوره مستلزم وجود منابع مادی و تجهیزات و ابزار عملی است ۲۹
- ۱۰- خدمات راهنمایی و مشاوره مستلزم تربیت و تأمین و بازآموزی نیروی انسانی متخصص و کارآمد است ۳۰

۳۱	 خدمات راهنمایی و مشاوره و ویژگیهای آنها
۳۲	 ۱- خدمت اطلاعاتی یا اطلاع رسانی
۳۳	 ۲- خدمت مشاوره‌ای
۳۴	 ۳- خدمت ارزیابی فردی
۳۴	 ۴- خدمت برنامه‌ریزی تحصیلی، شغلی، کارگماری و پی‌گیری
۳۵	 خودآزمایی

فصل چهارم: برنامه‌ریزی خدمات راهنمایی و مشاوره ۳۷

۳۸	 ۱- هدف، گذاری
۳۸	 ۲- سبب
۳۸	 ۳- چابندی
۳۸	 ۴- خط‌مشی
۳۹	 راهنمایی و مشاوره در برنامه‌سوم توسعه
۴۰	 برنامه راهنمایی و مشاوره در برنامه توسعه سوم (۱۳۷۹-۱۳۸۳)
۴۲	 اهم فعالیتهای انجام شده در زمینه برنامه راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش
۴۲	 در برنامه سوم توسعه کشور ۱۱ تا ۳۸
۴۴	 برنامه راهنمایی و مشاوره در برنامه ای چهارم کشور از ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸
۴۵	 سیاست‌ها و راهکارهای برنامه راهنمایی و مشاوره در برنامه پنجم توسعه کشور ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴
۴۷	 خودآزمایی

فصل پنجم: سازماندهی و ارایه خدمات راهنمایی و مشاوره در وزارت آموزش و پرورش ۴۹

۵۰	 سازمان ستادی وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۳۸۰
۵۱	 سازمان ستادی وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۳۹۵ و جایگاه راهنمایی و مشاوره در
۵۱	 تشکیلات مرکزی
۵۱	 تشکیلات راهنمایی و مشاوره در سطح استان، منطقه و مدرسه
۵۴	 شرایط احراز
۵۸	 آینده‌نگری
۵۸	 خودآزمایی

فصل ششم: مراکز راهنمایی و مشاوره وزارت آموزش و پرورش ۵۹

۶۰	 الف: مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی دانش‌آموزی
----	--

- ب: مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده و مدیریت آنها ۶۲
- نظارت و ارزشیابی در مراکز مشاوره خانواده ۶۴
- خودآزمایی ۶۵

فصل هفتم: سازماندهی و آرایه خدمات مشاوره‌ای در دانشگاهها و مؤسسات آموزش

۶۷ ————— عالی

- مراکز مشاوره دانشجویی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۶۹
- مراکز خدمات مشاوره‌ای وابسته به دانشگاه آزاد اسلامی ۷۰
- رئیس مشاوران در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ۷۱
- ترتیب مشاوره دانشگاههای ایران ۷۲
- خودآزمایی ۷۵

فصل هشتم: سازماندهی و اداره خدمات مشاوره‌ای در وزارت ورزش و جوانان — ۷۷

- تعریف مراکز خدمات مشاوره‌ای ۷۸
- شورای هماهنگی مراکز خدمات مشاوره‌ای و ترکیب اعضا ۷۹
- وظایف و اختیارات شورای هماهنگی ۸۰
- وزارت ورزش و جوانان و مراکز خدمات روان‌شناسی و مشاوره (ویژه، ازدواج و تحکیم خانواده) ۸۰
- خودآزمایی ۸۲

فصل نهم: سازماندهی و برنامه‌ریزی و آرایه خدمات راهنمایی و مشاوره در مؤسسات

۸۳ ————— غیرآموزشی

- سازمان بهزیستی ۸۴
- سازماندهی و برنامه‌ریزی راهنمایی و مشاوره در سازمان بهزیستی ۸۵
- دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی (برنامه‌های راهنمایی و مشاوره) ۸۷
- بنیاد شهید ۸۸
- وظایف عمده اداره مشاوره و درمان ۸۹
- وظایف عمده اداره آموزش و اطلاع‌رسانی ۹۰
- سازماندهی راهنمایی و مشاوره در سطح استان و شهرستان ۹۰
- مراکز مشاوره بنیاد شهید (سازمان، وظایف و درجه‌بندی) ۹۰
- وزارت کار و امور اجتماعی (وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی کنونی) ۹۱

۹۳	مراکز خدمات اشتغال (کاریابی)
۹۴	مراحل ثبت‌نام جویندگان کار و به‌کارگماری آنان
۹۵	ارایه خدمات راهنمایی و مشاوره در سایر سازمانها
۹۶	خودآزمایی

فصل دهم: قوانین و مقررات مربوط به خدمات راهنمایی و مشاوره با تأکید بر نقش

۹۷ سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره و انجمن‌های مشاوره در ایران —

۱۰۱	سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره و تحولات آن از ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۵
۱۰۶	مرکز آموزشی
۱۰۷	شوراهای استانی
۱۰۹	واحدهای تابع
۱۱۰	کمیسیونهای مختلف سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره
۱۱۱	آئین‌نامه‌های مصوب سازمان نظام
۱۱۱	ملاحظات کلی
۱۱۲	جذب و استخدام مشاوران در آموزش و پرورش و سایر دستگاه‌های دولتی و غیردولتی
۱۱۳	قانون مدیریت خدمات کشوری و استخدام مشاوران
۱۱۴	استخدام در دستگاه‌های اجرایی
۱۱۵	استخدام و به‌کارگیری مشاوران در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ در آموزش و پرورش
۱۱۶	ادامه تحصیل مشاوران شاغل
۱۱۶	بازآموزی مشاوران
۱۱۶	محل خدمت مشاوران
۱۱۷	ساعات کار مشاوران
۱۱۷	عنوان رشته : مشاوره تحصیلی
۱۱۹	تعداد دانش‌آموزان زیر نظر مشاور
۱۱۹	تغییر ساعات کار مشاوران
۱۲۰	ساعات کار مشاوران در سیمای پژوهش
۱۲۰	سیاست‌گذاری، سازمان‌دهی، رهبری امور راهنمایی و مشاوره در سیمای پژوهش
۱۲۲	حکم کارگزینی
۱۲۴	انجمن مشاوره ایران
۱۲۶	هیئت مدیره انجمن
۱۲۶	وظایف انجمن
۱۲۷	خودآزمایی

فصل یازدهم: سیاست‌ها، راهبردها و راهکارهای راهنمایی و مشاوره در آموزش و

پرورش ایران و استلزامات تحقق اسناد تحولی _____ ۱۲۹

- نقشه جامع علمی کشور ۱۳۰
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ۱۳۰
- استلزامات اجرای مطلوب اهداف، سیاست‌ها و راهکارهای راهنمایی و مشاوره در نظام آموزش و پرورش ایران ۱۳۱
- ۱- خرده‌نظام مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی ۱۳۱
- ۲- خرده‌نظام تأمین منابع انسانی ۱۳۳
- ۳- خرده‌نظام تأمین منابع مالی و مادی ۱۳۳
- ۴- خرده‌نظام تحقیق و توسعه ۱۳۳
- ۵- خرده‌نظام پژوهش و فناوری آموزشی ۱۳۴
- خودآزمایی ۱۳۵

فصل دوازدهم: نارسایی‌ها و مشکلات راهنمایی و مشاوره در ایران و ۵۰ پیشنهاد برای

کاهش آن _____ ۱۳۷

- الف: وزارت آموزش و پرورش ۱۳۸
- ب: دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ۱۴۱
- ج: مشکلات سازماندهی مدیریت و خدمات راهنمایی و مشاوره ۱۴۳
- ۵۰ پیشنهاد برای کاهش مشکلات ۱۴۳
- خودآزمایی ۱۵۱
- منابع فارسی ۱۵۳
- منابع انگلیسی ۱۵۵
- قانون تشکیل سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره ۱۵۹
- جمهوری اسلامی ایران ۱۵۹
- اساسنامه انجمن مشاوره ایران ۱۶۵
- اهم وظایف مشاور در دوره متوسطه ۱۷۱
- خلاصه آمار آموزش و پرورش، سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ ۱۸۳
- سایر آثار مؤلف ۱۸۴

مشورت ادراک و هشیاری دهد
عقلها مر عقل را یاری دهد
گفت پیغمبر بکن ای رایزن
مشورت، کالمستشار مومن
(مولوی)

پیشگفتار

از جنبش راهنمایی و مشاوره به صورت نظام‌یافته و توأم با بهره‌گیری از نظریه‌های مختلف، بیش از یک سده می‌گذرد. اندیشه و فرایند راهنمایی و مشاوره در این مدت در جهان به صورت مدل‌های اولیه، مدل‌های ثانوی و مدل‌های جدید راهنمایی مطرح شده است.

مطالعه تطبیقی نظام‌های آموزشی جهان می‌نماید آن است که کشورهای مختلف به تناوب و به تدریج از مدل‌ها و انواع راهنمایی، روش‌های مشاوره سود جستند و از خدمات راهنمایی و مشاوره به عنوان تسهیل‌کننده فرایند تعلیم و تربیت در دوره‌های مختلف تحصیلی به شکلی مطلوب استفاده کرده‌اند. همچنین در این راستا به تأسیس مراکز متعدد راهنمایی و مشاوره و اجلاس بین‌المللی و ملی و نگارش و ترجمه کتاب‌های متعدد و بالاخره چاپ یافته‌های جدید در زمینه راهنمایی و مشاوره در نشریات گوناگون اقدام نموده‌اند.

در نظام آموزش و پرورش ایران به سبک جدید نیز، برنامه راهنمایی و مشاوره سابقه‌ای طولانی ندارد.

در فاصله سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۳۲ برنامه راهنمایی و مشاوره در نظام آموزش و پرورش ایران مراحل یا دوره‌های زیر را طی کرده است:

- دوره مطالعات و زمینه‌سازی راهنمایی و مشاوره.
- دوره طراحی و تأسیس مراکز تحقیقاتی، کارآموزی و استخدام در زمینه انتخاب و

انتصاب افراد بر موازین علمی.

– دوره برنامه‌ریزی و فعالیتهای تجربی در زمینه راهنمایی تحصیلی در دوره متوسطه.
– دوره طراحی و اجرای دوره راهنمایی تحصیلی و استفاده از خدمات راهنمایی و مشاوره در این دوره.

– دوره توقف بعضی از خدمات راهنمایی و مشاوره و مطرح شدن مجدد استفاده از این برنامه در دوره متوسطه و دانشگاهها.

– دوره طراحی، اجرا و گسترش برنامه راهنمایی و مشاوره در سازمانهای غیرآموزشی.

از آنجا که آگاهی از چگونگی سازماندهی و اداره خدمات راهنمایی و مشاوره برای دانشجویان رشته راهنمایی و مشاوره و سایر کارکنان و برنامه‌ریزان خدمات مشاوره‌ای در ایران، ضروری به نظر می‌رسید. براساس برنامه مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، کتاب حاضر با عنوان سازماندهی و اداره خدمات راهنمایی و مشاوره، در ده فصل تألیف شده است.

در این کتاب سعی شده است که سازمانی که بیشترین نقش را در توسعه برنامه راهنمایی و مشاوره در ایران داشته‌اند، معرفی شوند و سازماندهی و برنامه‌های مربوط به خدمات راهنمایی و مشاوره در هر کدام مورد بحث قرار گیرد.

امیدوارم که محتوای این کتاب برای همه دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت، به‌ویژه مدیران، برنامه‌ریزان راهنمایی و مشاوره و مراکز خدمات مشاوره‌ای به‌خصوص دانشجویان رشته راهنمایی و مشاوره دانشگاههای مختلف سودمند باشد و اساتید، صاحب‌نظران، مسئولان راهنمایی و مشاوره، و مشاوران با خواندن این کتاب و ارایه رهنمودها و پیشنهادهای سازنده خود، نگارنده را در اصلاح و تکمیل آن یاری دهند.

ما بدان مقصد عالی نتوانیم رسید هم مگر پیش نهاد لطف شما گامی چند

پیشگفتار ویراسته دوم

خداوند را شاکرم که به جامعه مشاوران و دانشجویان راهنمایی مشاوره، از مباحث مطرح شده در کتاب سازماندهی و اجرای خدمات راهنمایی و مشاوره در حد امکان استفاده کرده‌اند.

نظر به تحولات مربوط به آموزش و پرورش و نظام راهنمایی و مشاوره در ایران و تصویب سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و نقشه جامع علمی کشور و قانون نظام روان‌شناسی و مشاوره جمهور اسلامی ایران، تجدیدنظر در محتوای کتاب ضرورت داشته است.

از این رو بر اساس آخرین اطلاعات و مطالعات انجام شد، در این زمینه، برخی از فصول کتاب تغییر یافته، یا به عنوان پیوست کتاب مطرح شده است. امیدوارم محتوای چاپ جدید برای دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت به‌ویژه مشاوران و مدیران و کارکنان مراکز راهنمایی و مشاوره، دانشجویان رشته راهنمایی و مشاوره، و دانشگاه‌های مختلف کشور سودمند باشد و اساتید محترم با رهنمودهای ارزنده خود، نگارنده را در اصلاح و تکمیل چاپ‌های بعد یاری دهند.

احمد صافی

تابستان ۱۳۹۵